

„Egyáltalán ne elmélkedj többé arról,
hogymilyennek kell lennie a jó embernek,
hanem légy olyanná!”

Marcus Aurelius

KÖSZÖNTŐ

10

Kedves Kukorelli Pista, Drága Barátom!

„Én ámulok, hogy elmúlok” – írta József Attila harminckét éves korában, de mondhatnám magamról én is, aki még éppen beletartozom a hatvanasok táborába, de hogy már te is a hatvanasok közé tartozol, igazi meglepetés, de hát sorsszerű.

Drága Barátom!

Szeretettel köszöntelek a hatvanosok között! Hatvan évdből – és az én hatvankilencemből – majdnem 40 éve ismerjük, becsüljük, szeretjük egymást. Oly sok mindenben kapcsolódott össze életünk, oly sok mindenben voltunk társak, pajtások, kollégák, de főleg barátok, hogy számba sem tudom venni őket.

Barátok, társak, kollégák...

Voltunk kollégista társak a Budaörsi úton, látogattuk és csodáltuk lányodat, Anikót a kollégiumi szobában elhelyezett gyerekágyban. Voltunk az állam- és jogelméleti tanszéken társak, én gyakornok (TÖGY-ös), te demonstrátor, a szociológia TDK tagja, rendezgettük meghalt tanárunk tanszékre hagyott könyvtárát, majd tanár kollégák lettünk, megszerveztük a FIOK-ot (Fiatal Oktatók Közösségét) a jogászképzés radikális megreformálása érdekében, voltál dékán-helyettesként kari vezetőm, támogattalak a Hazafias Népfront elnökeként, jártunk és előadtunk a Független Jogászfórumban, ott voltunk együtt Pozsgay Imre radikális reformszervezeteiben, „bontottuk a rendszert” rendszeresen, ahol csak lehetett.

Együtt kezdtük szervezni a győri jogászképzést és meg is szerveztük, egyidőben voltunk Széchenyi ösztöndíjas professzorok, választott tagjai az MTA közgyűlésének, megkaptuk a Deák Ferenc Díjat, a legjelesebb jogász-szakmai kitüntetését, együtt voltunk kilenc évig alkotmánybírók, együtt fociztunk negyven évig mindenféle csapatokban, a „Jogtatók” együttesében, a győri oktatók csapatában, az AB foci csapatában, (emlékszel, legyőztük a Fejér megyei jogászok csapatát?), fociztunk Téten és mindenféle sport – egyesülésekben.

Nem teltek el eseménytelenül közös évtizedeink. Volt közös bánatunk, voltak csalódásaink, keserűségeink, de valahogy mégiscsak közös utat jártunk, ugyanazon az úton jártunk, a többféle útból mindig ugyanazt választottuk.

Barátságunkról

A barátság kölcsönössége (Amicus amico) és a „hasonló hasonlót szeret” alapigazsága kötött össze minket, és a Cicero által szépen megfogalmazott igazság: a barát második énünk („Amicus est tamquam alter idem”). Hozzátevé még: az a legkellemesebb barátság, amelyet hasonló erkölcsi felfogás fűz össze.

Kedves hatvanéves Barátom!

Azonos úton jártunk eddig, biztos vagyok benne, hogy ezután is egy úton fogunk járni (remélhetőleg hosszú ideig), amire jó esélyt adnak közösen vallott értékeink, erkölcsi és hitbéli felfogásunk, az igazságosság, és az emberi méltóság feltétlen tisztelete, az arisztotelészi „arany középút” értékelvei: a szelídség, a bátorság, a mértékletesség, az önértet, a nemes becsvágy, az állhatatosság, a nagyvonalúság, a belátás, az áldozatkészség, a szemérem és a jogos felháborodás.

A bölcsességről, a szellem nyugalmaról

Kedves Barátom!

Köszöntőmben azért térek ki a bölcsességre, mint az egyik legritkább emberben megtestesülő értékre, mert Téged bölcs embernek, vagy legalábbis a bölcsességhez vezető úton járó embernek tartalak. Hatvanévesen – bizony állíthatom – te már ráléptél a bölcsességhez vezető útra.

Nem mindenki jut el erre az útra, és azt sem lehet tudni, hogy aki eljut és jár rajta, mikor ért el oda. A bölcs ember igazán attól bölcs, hogy mások annak tartják, s nem attól, hogy önmagát bölcsnek tartja-e valaki. A bölcsesség ráadásul nem azonos a műveltséggel, a sok tudással, a széleskörű ismeretekkel, az olvasottsággal, vagy a tudós habitussal. Bölcsnek lenni, mások által elismert érdem. A bölcsesség lelkiség és erkölcsiség. A legbonyolultabb és nagyon ritka jelenség.

Az utat a bölcsességhez csak az igaz ember találja meg. Miként Seneca írja: „Nagyszerű és számodra gyümölcsöző dolgot viszel végbe, ahogy állhatatosan haladsz a bölcsesség felé. Bolondság csupán áhítozni rá, mikor te magad vagy az, akitől elnyerheted. Nem kell kezünket az égnek emelni és nem kell a templomórt kérlelni, hogy beeressen bennünket a istenszobor füléig, mintha ott jobban meghallgatnának. Isten közel van hozzád, veled van: benned van. Senki nem lehet igaz ember a benne lakó istenség nélkül...” A bölcsesség lelkiség és erkölcsiség. A hit mellett a legszentebb érték, a legkevésbé definiálható tulajdonság és még az sem biztos, hogy a környezetünk felismeri és elismeri azt.

Senki sem lehet próféta a saját családjában – szólt az eredeti mondás -, majd ez a saját országára bővülve terjedt el, ami Jézus bölcsességét igazolta. „A bölcsesség nem állomás, ahová egyszer megérkezel. A bölcsesség maga az út; a te bölcseséged az, ahogyan utazol rajta. Aki túl sebesen vágat, nem látja a tájat” – írja a bölcsességről Tatiosz. A bölcsök bölcsességének nagy titka: a szabaddá válás és szellemi nyugal munk megőrzése.

A „Hogyan tehetem magam szabaddá? – kérdésre bölcs választ ad Tatiosz: „A kényszerűség elől nem futhatsz el, de legyőzheted. Az utat a bölcsesség nyitja meg előtted. Hozzá fordulj, ha egész ember akarsz lenni, ha gondtalan és boldog, s végül – de ez a legtöbb – ha szabad akarsz lenni.” És talán a leginkább megfontolandó intelem: „Aki nem talált rá az útra, még rátalálhat. De ha rátalált, járnod is kell rajta. Mindenki a maga történetét alakítja ki: vagy jársz az úton, vagy botladozol. Rajtad múlik a választás lehetősége – ebben rejlik a szabadságod.”

Tudom, szeretett Barátom, hogy hozzád is közel állnak ezek a szavak, gondolatok, bölcsesség-forgácsok. Tudom, hogy te is azt vallod, amit Lao-Ce: „Ha az igaz utat keresed, befelé

nézz és megtalálsz.” Minden ember a saját történetét alakítja, de ezzel együtt másokét is. Elsősorban azokat, akiket szeret, akik közel, sőt a legközelebb állnak hozzá. Mint ahogyan ők is alakítják a miénket. S nem mindig az igaz út felé terelnek. A választás felelőssége azonban a miénk. Az ember választásra ítelt és a választásra ítéltetésben van a szabadsága. A választás elől nem menekülhet senki. A választás felelőssége elől nem lehet elbújni, sem elmenekülni.

A „szellem nyugalma” azonban felülemelkedik a választás kényszeréből és a helyes és helytelen megítélhetetlenségéből fakadó kiszolgáltatottságon. A „szellem nyugalma” az ember legfőbb kincse-java - írja Pierre Charron. Hatalmas, gazdag kincs, a bölcsesség gyümölcse és koronája. „Ez a nyugalom a lélek szép és szelíd, egyenletes és szilárd, kellemes és zavartalan állapota, amelyet nem cibálhatnak szét az élet ügyes-bajos dolgai: a jó, vagy a rossz vakeset, a tunya tétlenség és a kérlelhetetlen idő.”

Kedves Barátom!

Benned érzem és érzem most is a „szellem nyugalmát”. Biztos vagyok benne, hogy nem veszíted el soha, ezután sem. A „szellem nyugalmát” nem könnyű megszerezni, de még nehezebb megtartani. A „szellem nyugalma” nem egy egyszer megszerezhető és el nem veszíthető lelki, erkölcsi, szellemi állapot, hanem örök választások és vállalások sorozata, az igaz úton járásképesége és bátorsága. „Őrizzük meg szellemünk nyugalmát, a bölcsesség gyümölcset és koronáját” - int bennünket P. Charron.

Néhány szép gondolatot akartam összegyűjteni és írásba foglalni köszöntőként, kedves Barátom. Barátomként, mint „második éneket” ismerlek és úgy vélem, hogy megismertelek az elmúlt évtizedek során. Remélhetőleg sikerült hozzád közel álló, sőt benned is meglévő gondolatokat felidézni a bölcsességről gondolkodó bölcs emberektől.

Köszöntőm utolsó sorai is Pierre Charrontól valók, arra vonatkozóan, hogy miként őrizzük meg a lélek szép, szelíd, egyenletes és szilárd, kellemes és zavartalan állapotát: „Éljünk tiszta szívvel Isten, a világ és önmagunk előtt. Sokkal inkább féljünk magunktól, mint másoktól. Őrizzük meg mértékletességünket, a nyugalom dajkáját – szóban, tettben, társaságban, de a magány perceiben is. Az igaz ember „mindig az akar lenni ami, semmi más”. A vihar és az orkán kevesebbet árthat, ha bevonjuk vitorláinkat, mintha kifeszítjük; ami sérthet és sebezhet, annak emelkedjünk fölébe. Ragaszkodjunk önmagunkhoz, legyünk jóban magunkkal; éljünk kellemesen, benső kín és vitatkozás nélkül.” (kiemelés P. Charron)

A humanizált és legitim hatalomról, az „aktív szeretet és a szelídség hatalmáról”, a Jézus-i példákról, tanításokról és magatartásról, a szabadságszerető ember erkölcsi parancsairól – Bibó István elemzései és tanításai alapján – majd hetvenedik születésnapodra szeretnék írni kedves Barátom, tudva, hogy mennyire sajátodénak érzed Te is, miként barátodként én is azokat.

Szeretettel köszöntelek!

Budapest, 2012. szeptember

Bihari Mihály